

Михайло Брайчевський

Кримська сесія 1952 року

В травні 1952 р. мені довелося бути спостерігачем Інституту археології АН УРСР на об'єднаній науковій сесії відділення історії й філософії АН СРСР та Кримського філіалу АН, присвяченій питанням історії Криму.

Ця сесія, дарма, що названа науковою, до справжньої науки мала надто віддалені стосунки; вона була замислена як широкомасштабна ідеологічна акція з далекоглядним прицілом. Обставлялася вона дуже урочисто; керував нею перший секретар Кримського обкому ВКП/б В. Титов. В ній повною мірою виявила себе загально стверджена в Радянському Союзі теза, що ставила науку в становище служниці політиканства.

До скликання сесії спричинили поважні обставини, орієнтовані на утвердження одного з найбрутальніших міфів радянської історіографії — концепції про месіанську роль російського народу в ході світового поступу і, зокрема, про удавані права Росії на Кримський півострів.

Проблема ця постала на порядку денному не з міркувань чистої науки, а була продиктована прагненням до підгонки історичної істини під бажану кабінетну схему, а відтак до її спотворення. Були то часи апогею Сталінського культу. Починаючи від 1946 р. в радянській країні розгорнулася широка програма ідеологічних диверсій, покликана утвердити в сфері духовного життя «геніальні» настанови «великого вождя та вчителя всіх часів і народів». Першим офіровано красне письменство (постанова про журнали «Звезда» і «Ленінград»; далі настала черга інших творчих сфер — філософії, науки (кібернетика, генетика, фізіологія, хімія, мовознавство тощо), образотворчого мистецтва, кінематографа, музики і т. д.

В царині пізнання абсолютної сили набувала догма і директива, і це повною мірою стосувалося історії радянських народів. Одною з головних засад, декретованих Комуністичною партією та радянською державою, було прагнення зобразити СРСР спадкоємцем колишньої царської імперії. Отож, одною з головних засад, поставлених перед історичною наукою, стало всіляке оббілення і прославлення реакційної політики Російської держави, її загарбницької практики, трактованої як величезне благо для народів, що виступали об'єктом тої зловісної тенденції.

Ще на початку Другої світової війни виникла ідея перевидати роботу Ф. Енгельса «Зовнішня політика російського царизму»¹. Проти цього виступив

1 Энгельс Ф. Внешняя политика русского царизма // Маркс К., Энгельс Ф. Соч. — Т. 22.

Й. Сталін². Звинувативши основоположника марксизму в необ'єктивності та несправедливості, він став на шлях реабілітації колоніальної політики царату, перегляду проблеми прилучення численних народів до Російської держави.

До 1951 р. в радянській історіографії панувала так звана теорія найменшого зла. Суть її становила теза, що приєднання неросійських народів до Росії врятувало їх від поневолення іншими агресивними сусідами (Польща, Туреччина, Іран тощо), а отже становило собою порівняно кращу альтернативу і в кожному разі менше зло.

Вперше ця ідея була висловлена в 1934 р. в зауваженнях Й. Сталіна, С. Кірова та А. Жданова на проспект підручника з історії народів СРСР, підготовленій групою Н. Ванага³. Її було застосовано конкретно щодо України та Грузії. Але поступово її поширили на оцінку історичної долі інших народів — «од молдаванина до фіна» загарбаних Росією.

В 1951 р. М. Нечкіна виступила з листом до редакції журналу «Вопросы истории»⁴, в якому рішуче твердила, що термін «найменше зло», справедливий щодо України та Грузії, не може застосовуватися до інших прилучених, бо для них приєднання до Росії було цілковитим благом. Цей лист викликав досить мляву реакцію⁵, яка, однак, яскраво відбивала поворот повоєнної історіографії вбік великодержавного шовінізму. Загарбання царизмом Надволжанщини, Кавказу, Середньої Азії було переосмислено як позитивний процес.

Все це стосувалося й Криму, але ситуація тут виглядала подекуди складнішою. Депортація кримських татар (яких можна було вважати за корінне населення півострова) в 1944–1945 рр. поставила слухняних істориків у досить делікатне становище. Навряд чи ту нелюдську акцію пристойно було називати величезним благом для депортованих.

Аби хоч якось завуалювати цілком очевидний акт анексії, та й ще з такими трагічними наслідками, було висунуто тезу про Крим, як про споконвіку слов'янську (російську) територію, внаслідок чого завоювання Тавриди в кінці XVIII ст. було інтерпретоване як відновлення історичної справедливості, а на шпальтах видань (в тому числі наукових) з'явилося сакраментальне слово «возз'єднання».

На жаль до цього доклали рук і деякі поважні вчені, що мали цілком бездоганну репутацію — П. Шульц, Є. Веймарн, С. Стржелецький, В. Бабенчиков, О. Смирнов та ін.

В принципі обстоювана ними концепція могла вважатися за доречну і підставну. Йшлося про початки слов'янського руху на південь, до Криму та прилеглих земель. Населення Тавриди відзначалося надзвичайною строкатістю.

2 Сталін Й. О статье Энгельса «Внешняя политика русского царизма» // Большевик. — 1941. — № 9.

3 К изучению истории // Партиздат ЦК ВКП/б/. — 1937. — С. 38.

4 Вопросы истории. — 1951. — № 4.

5 Вопросы истории. — 1951. — № 9, 11; 1952. — № 3.

Тут мешкали нащадки таврів, скитів, сарматів, готів, греків, євреїв, тюрків, хозар, караїмів тощо. Ці народи поступово опановували кримський обшир протягом багатьох століть. І було б дивно, якби в тому калейдоскопі етнічних утворень не було слов'ян, які з незапам'ятних часів становили основне населення Лісостепу, а від рубежа християнської ери здійснювали наступ на південь, в межі степової Надчорноморщини та Балкан. Крим не міг лишитися в стороні того розселення.

Таким чином цілком закономірно дослідники ставили проблему слов'янської інвазії в Таврійський півострів, спираючись при цьому на нові матеріали, здобуті внаслідок археологічних розкопок. Маємо на увазі речі черняхівського типу, знайдені в похованнях Інкерманського та Чорноріченського могильників, в Хараксі та деяких інших комплексах⁶. Вони датуються першою половиною I тисячоліття після Р. Х., отже мають розглядатися як перша хвиля загального руху наших предків до Північної Надчорноморщини. Ще більше значення мають матеріали пастирського типу, рясно представлені в культурних шарах Тепсенського городища в Коктебелі⁷. А також в ряді античних та ранньосередньовічних міст Керченського півострова (Тіритака, Ілурат, Пантікапей, що в той час дістав нову назву «Корчев» — слов'янську за походженням)⁸. В цьому регіоні в другій половині першого тисячоліття формувалася давньоруська Тьмуторокань⁹.

Отже, сам по собі рух слов'ян до Тавриди не викликає сумніву. Мова про інше. Похибка полягала в переоцінці масштабів того переселення та його наслідків для дальшого розвитку Криму. А головне — була проголошена хитка теза про «споконвічність» слов'янського заселення Криму, яке насправді розпочалося лише на початку християнської ери.

Набагато гіршою тенденцією були дилетантські виступи, характерною особливістю яких було поєднання категоричності і бездоказовості тверджень. Мова про публікації О. Югова¹⁰, П. Надинського¹¹ та інших. Ці опуси часом набирали анекдотичного характеру. На їх сторінках кримська Скфія проголошується російською державою; Неаполіс Скіфський іменується Новгородом, Ахілес, виявляється, був росіянином, а «Ілліада» Гомера виступає в якості джерела для вивчення російського національного характеру.

Рекорд квазінаукової фантастики поставив генерал у відставці Москвитинів, в чиєму рукописі сподибуємо такі «шедеври» (цитую за пам'яттю): «російський Київ-Кобинець простягнув дружню руку китайському синантропу і вони об'єдналися проти імперіалістичного неандертальця». А під завісу проголошу-

6 Веймарн Е., Стржелецький. К вопросу о славянах в Крыму // ВДИ. — 1953. — № 3.

7 Бабенчиков В. П. Средневековое поселение близ с. Планерское // КС ИИМК. — Вып. 49. — 1953.

8 Гайдукевич В. Ф. Боспорское царство. — М.; Л., 1949.

9 Ляпушкин И. И. Славяно-русские поселения IX–XII ст. на Дону и Тамани по археологическим памятникам // МИА СССР. — 1941. — № 6.

10 Югов А. Родина Ахиллеса // Крым. — 1947. — № 5.

11 Надинский П. Очерки по истории Крыма. — Симферополь, 1951.

валосся: «ми усвідомлюємо, що деякі представники так званої «чистої» науки будуть заперечувати викладені висновки, але нехай вони пам'ятають, що російський народ звик розправлятися зі своїми ворогами і на полі бою, і за письмовим столом»¹².

Зрозуміло, подібні одкровення не могли не турбувати фахівців, які розуміли їх згубність. Отож, було сподівання, що об'єднана сесія 1952 р. розставить все по своїх місцях, внесе до обговорюваної проблематики потрібні корективи й роз'яснення для подолання хибних тверджень і прикрих деформацій. Але цього не сталося.

Робота кримської сесії проходила під гаслом російських претензій на Тавриду з орієнтацією на споконвічність слов'янського заселення півострова. Учені, які виявили самокритичну готовність до перегляду своїх надмірностей і захоплень (П. Шульц, В. Блаватський та ін.) позбавилися п'їтету, який мали до того. Поки Неаполіс Скитський звався «Новгородом», його дослідження вважалося за найактуальнішим завданням кримської археології. А як він знову став «Неаполісом» тая актуальність випарилася і сама задача була відсунута на задній план, а асигнування на розкопки пам'ятки практично зведені нанівець.

Така ж історія сталася і в античному Боспорі. Експедицію Блаватського було поділено навпіл: один сезон присвячувався античності, другий — ранньосередньовічній Тмуторокані.

Обстановка на сесії була дуже напруженою, а часом переростала в істеричну. Наелектризована публіка (абсолютну більшість якої склали дилетанти, або особи, взагалі непричетні до історичної науки) стягла з улюлюканням з трибуни визначних учених — іраніста В. Абаєва, одного з провідних візантістів А. Якобсона; дісталосся на горіхи й покійникам; так П. Надінський привселюдно оголосив видатного ленінградського палеолітолога Г. Бонч-Осмоловського німецьким шпигуном. В такій ситуації стали можливими будь-які фантазії та прояви войовничого невігластва, стимульованого партійними настановами.

Головним героєм сесії був Б. Рібаков, який під овації залу виголосив на її засіданнях дві доповіді. В одній розглядав загальний стан вивчення історії Криму, а друга спеціально присвячувалася слов'янам в Криму і на Тамані. Викладена в них концепція перевершила всі дотогочасні заяви. Чорне море (найменоване «Руським») виступало в них внутрішнім озером Русі; слов'янськими територіями були атестовані не лише Крим і Тамань (що стояли в заголовку), а й Кавказ, Мала Азія, Балканський півострів. Салтівська культура була оголошена російською (нота бене: саме російською, не слов'янською) і т. д. У доповідача виходило, що головну біду становила не переоцінка історичної ролі слов'ян в південно-східному кутку Європи, а її недооцінка, і відтак нагальним завданням істориків має стати інтенсифікація тієї проблематики.

12 Зрозуміло, такі заяви не могли потрапити до друку (навіть в ті часи); тому пропоновані погляди слід розглядати як свідчення сучасника.

Гаряча дискусія розгорілася довкола термінологічних питань, зокрема якому слову надати перевагу: «приєднання» Криму до Росії чи «возз'єднання»? Доти загальноживаним був перший термін; тепер русотяпські «патріоти» наполягали на другому. Особливо агресивну позицію посідали офіцери флоту, які відігравали роль галасливого фону конференції. Аргумент дуже симптоматичний і показовий: «нам треба виховувати матросів в дусі патріотизму, а тому треба не “приєднувати” Крим до Росії, а “возз'єднувати” його з нею». Науковими фактами та частина публіки себе не обтяжувала.

Ця суперечка досить адекватно відбила атмосферу сесії. Але участь у ній солідних учених до певної міри стримувала урапатріотичний ентузіазм невігласів. Акад. Б. Греков після шумних дебатів за закритими дверима заявив екскаедра: «Керівництво сесії дійшло висновку, що найбільш правильним буде вживати термін «включення» Криму до складу Росії. Ця заява була зустрінутою непочтливим сміхом аудиторії, вона не задовольнила ані одну, ані другу сторону. Та не зважаючи на це, слово «включення» було практично узаконене; його послідовно застосовано в тексті Рішення сесії.

Конференція прийняла ухвалу, яку вважаємо цікавим документом доби. Формулювання, застосовані в її викладі, були істотно пом'якшені у порівнянні з тим, як це писалося і говорилося в дискусіях. Але це стосувалося, головним чином, форми, а не змісту. Прийняте рішення ніде не публікувалося і крім учасників сесії його ніхто не знає. Тим часом, на нашу думку, воно заслуговує на увагу; отож, пропонуємо читачеві повний текст ухвали, надрукований трьохтисячним накладом і розподілений за спеціальним списком.

Рішення

Об'єднаної наукової сесії відділення історії та філософії і
Кримського філіала Академії наук СРСР з питань історії Крима¹³

25 травня 1952 р.

м. Сімферополь

В нашій країні наука є великою організуючою і перетворюючою силою, яка допомагає народу будувати величну споруду комунізму і боротися за мир у всьому світі, за щастя усього людства.

Радянська наука — найпередовіша і найпрогресивніша наука в світі. Вона керується всепереможними ідеями марксизма-ленінізму. В Радянському Союзі створені всі умови для неухильного розвитку науки. Більшовистська партія і особисто товариш Сталін виявляють невтомне піклування про розквіт науки і

13 Зберігаємо тогочасний правопис.

культури. В поступальному, прогресивному русі радянської науки величезну роллю відіграють рішення ЦК ВКП/б/ з ідеологічних питань.

Новим чудовим внеском до скарбниці марксизма-ленінізму стала геніальна праця Й. Сталіна «Марксизм і питання мовознавства», що являє бойову програму для всіх працівників ідеологічного фронту, в тому числі для радянських істориків. Радянські історики керуються вказівками Й. Сталіна про те, що «жодна наука не може розвиватися і досягати успіху без боротьби думок, без свободи критики». Наполегливо оволодіваючи марксистсько-ленінською теорією, радянські історики борються за творчий розвиток історичної науки, рішуче викриваючи прояви об'єктивізму, космополітизму, і буржуазного націоналізму.

Повсякденна турбота ЦК нашої партії і особисто товариша Сталіна про радянську науку відкриває найширші можливості й для вивчення історії Криму.

Завданням теперішньої сесії Відділення історії та філософії і Кримського філіала Академії наук СРСР є координація робіт усіх радянських істориків та археологів, що досліджують історію Криму, підведення підсумків докраної роботи, виявлення шляхом критики і самокритики помилок і недоліків в роботі і подолання цих помилок для забезпечення правильного марксистсько-ленінського вивчення історії Крима, як невід'ємної ланки в історії СРСР і насамперед російської історії (підкреслено в оригіналі. — М. Б.).

В Криму систематично провадяться широкі експедиційні дослідження з археології і для вивчення історичних пам'яток епохи громадянської війни та Великої Вітчизняної війни Радянського Союзу.

У післявоєнний час Кримським філіалом Академії наук СРСР проведено ряд сесій з історії та археології Криму, а також проведена сесія, присвячена 125-річчю Керченського музею.

Радянські археологи й палеонтологи, досліджуючи пам'ятки Криму, встановили нову періодизацію епохи стародавнього кам'яного віку (праці П. П. Єфіменка, Г. А. Бонч-Осмоловського та В. А. Громова).

Проведені великі польові й дослідницькі роботи по вивченню культури таврських племен (праці В. Н. Дьякова, П. М. Шульца, С. Ф. Стржелецького та ін.).

Досягненням історичної науки є дослідження столиці скіфської держави — Неаполя Скіфського (праці П. М. Шульца, А. Н. Карасева, Н. Н. Погребової, Е. І. Соломоник, О. І. Домбровського та ін.).

Радянськими археологами широко та із застосуванням нової методики провадяться дослідження античних міст Криму і частково позаміських пам'яток.

Вивчалися економіка, політичний лад, класова боротьба, мистецтво античних міст в їх взаємозв'язку з місцевими народностями та племенами (С. А. Жебелев, А. І. Тюменів, В. В. Струве, В. Д. Блаватський, В. Ф. Гайдукевич, Д. П. Калістов, Т. М. Кніпович, Б. М. Граков, Г. Д. Белов та ін.).

Істориками та археологами розпочаті дослідження з історії слов'ян в Криму (Б. Д. Греков, А. Н. Насонов, В. П. Бабенчиков, Б. О. Рибakov, Є. В. Веймарн).

Кримські археологи започаткували вивчення важливої проблеми — історії проникнення слов'ян до Криму, встановивши наявність слов'янських пам'яток в Криму, вже з III–IV ст. н. е.

Досліджувалися «печерні міста», середньовічний Херсонес, генуезькі колонії та історія захоплення Крима татарами й турками (Б. Д. Греков, А. Ю. Якубовський, А. А. Новосельський, А. Л. Якобсон та ін.).

Опубліковано праці з історії Криму після його включення до складу Росії (Є. В. Тарле, Н. М. Дружинин, С. Ф. Найда, П. Н. Надинський та ін.). Проводяться дослідження з історії Крима в роки громадянської війни та Великої Вітчизняної війни Радянського союзу, а також з історії міста російської слави — Севастополя.

Відзначаючи наявність ряду досягнень в працях з історії Крима та Надчорноморщини, сесія констатує, що досі ще не вижиті числені помилки і недоліки в цій галузі. В основному ці помилки зводяться до того, що історія Крима висвітлювалася відірвано від історії російського народу.

Не повністю викорінені традиції буржуазної науки, що займалася переважно античними містами та ігнорувала вивчення корінного населення; не подолано речознавське відношення до археологічних джерел. Тою чи іншою мірою названі недоліки відбилися в працях В. Д. Блаватського, Г. Д. Белова, В. Ф. Гайдукевича, І. Б. Зеєст та ін.

У вивченні історії Крима спостерігалася фальсифікація історичної ролі готів. Готи, які утворили в III–IV ст. незначну частку прийшлого населення Крима і поступово асимілювалися, проголошувалися творцями «готської держави», що ніколи не існувала. Ця реакційна теорія, створена для виправдання німецької імперіалістичної агресії, просякла і в окремі праці радянських археологів (В. Й. Равдонікас).

В науковій та популярній літературі траплялося перебільшення історичної ролі Візантії (А. Л. Якобсон), хозар (М. І. Артамонов), генуезців, татар і турок.

Включення Крима до складу Росії деякими авторами неправильно оцінювалося, як колоніальне загарбання.

Особливо велику шкоду для вивчення історії Криму завдала антинародна теорія М. Я. Марра, що підміняла конкретний історичний процес розвитку народів вульгарно-схематичною «стадіальністю». Схоластична антинаукова концепція Марра в питанні етногенезу слов'ян потрапила до праць деяких істориків та археологів (Н. С. Державін, М. І. Артамонов, А. Д. Удальцов, П. М. Третьяков та ін.).

В опублікованих в 1950–1951 рр. працях П. М. Шульца та П. Н. Надинського наявні помилкові положення щодо етногенезу слов'ян.

Виходячи з викладеного, Об'єднана сесія Відділення історії та філософії і Кримського філіала Академії наук СРСР вважає позачерговими задачами в галузі вивчення історії Крима такі:

1. Критично переглянути помилкові положення і концепції стосовно історичного минулого Крима в світлі геніальної праці Й. В. Сталіна «Марксизм і питання мовознавства». Організувати роботу по створенню справді наукової історії Криму в її нерозривному зв'язку з історією російського народу (підкреслено в оригіналі — М. Б.).

2. Ретельно і всебічно вивчати зв'язки корінного населення Криму з хліборобським населенням Східної Європи у всі епохи, звернувши особливу увагу на зв'язки з давніми слов'янами.

3. Приступити до систематичного вивчення культури неоліта й бронзи.

4. Посилити увагу до вивчення історії стародавніх племен — кимерійців, таврів, синдів, меотів, сарматів та ін.

5. Продовжити вивчення грецьких міст і сільських поселень, звертаючи особливу увагу на питання міського і сільського господарства, соціальних відносин та класової боротьби.

6. Продовжити вивчення скіфської держави в Криму.

7. Розглянути і дати дослідження римської окупації Криму.

8. На основі глибокого вивчення викрити фальсифікацію історії готів, як варіанта реакційної норманістської теорії.

9. Вивчати конкретні форми переходу від рабовласницької формації до феодальної в Криму.

10. Широко і всебічно вивчати історію проникнення слов'ян і слов'янські поселення в Криму.

11. Розпочати систематичне і широке вивчення Тьмутароканського князівства і зв'язків його з іншими руськими землями.

12. Рішуче боротися проти ідеалізації хозар, печенігів, половців і татар в історії Крима.

Розгорнути роботи Тьмутароканської експедиції по вивченню слов'янських старожитностей Таманського півострова і Крима.

В ході всіх експедицій керуватися принципом комплексності.

13. Дослідити питання про політичні цілі Візантії в Криму.

14. Викрити удавану культуртрегерську роллю генуезців у Криму.

15. Ретельно вивчати історію включення Криму до складу Росії та показати прогресивне значення цієї події.

16. Приділити особливу увагу дослідженню воєнно-історичних та археологічних пам'яток на трасі Північно-Кримського каналу.

17. Розгорнути вивчення історії Крима в період капіталізму, приділивши особливу увагу історії революційного руху та воєнно-історичній тематиці.

18. Особливо поважною і невідкладною задачею є розробка історії Радянського Крима, зокрема історії Великої Вітчизняної війни Радянського Союзу та післявоєнного періода, а також великих будов комунізму.

Написати історію будівництва Північно-Кримського каналу.

19. Підтримати ініціативу Кримського філіалу АН СРСР щодо написання історії міста-героя Севастополя і подати філіалу в цьому допомогу.

20. З огляду наявності фактів перекручення історії Крима, переглянути науково-популярну та довідкову літературу, видану в повоєнний період. З цією метою створити спеціальну комісію при Кримському філіалі АН СРСР, визначити порядок і строки її роботи і подати на затвердження бюро Відділення історії та філософії АН СРСР.

21. У відповідності з новими науковими даними в галузі історії доручити Кримському філіалу разом з музеями переробити експозиції кримських музеїв з тим, щоби перед екскурсантами, туристами і переселенцями найбільш повно розкривалася історія Крима в справді марксистському висвітленні.

Звернути особливу увагу на необхідність ретельної охорони пам'яток в Криму.

22. Сесія рекомендує Кримському філіалу Академії наук разом з Інститутом історії і Інститутом історії матеріальної культури АН СРСР підготувати на основі врахування критичних зауважень і рецензій друге видання «Нарисів з історії Крима» (автор П. Н. Надінський), просити академіка-секретаря Відділення історії та філософії АН СРСР академіка Б. Д. Грекова виділити на допомогу П. Н. Надінському спеціальних консультантів стародавньої та середньовічної історії Крима.

23. З метою більш планомирного розвитку і координації науково-дослідницької діяльності по вивченню історії Крима рекомендувати Кримському філіалу Академії наук СРСР: встановити тіснішу наукову співдружність з науковими та вищими навчальними закладами, музеями, а разом з тим і науковими товариствами, у складі яких маємо істориків, зайнятих вивченням Криму. Приділяти значно більшу увагу проблемі підготовки кадрів істориків Крима, особливо радянського періода; енергійно працювати для створення постійного актива філіала з числа студентів, лекторів, вчителів та екскурсоводів.

Визнаючи велику роботу, що виконується працівниками Державного архіва Крима, рекомендувати філіалу АН СРСР ширше залучати їх до участі у створенні історії Крима.

24. Рекомендувати Кримському філіалу АН СРСР переглянути свій п'ятирічний план науково-дослідної роботи з урахуванням рішень, прийнятих теперішньою науковою сесією; зокрема, розробити спільно з Інститутом історії матеріальної культури АН СРСР п'ятирічний план експедиційних робіт в Криму.

25. Рекомендувати Кримському філіалу АН СРСР ширше розгорнути роботу щодо публікації монографій, науково-популярної історичної літератури, а також по створенню історичних хрестоматій та збірників матеріалів і документів з історії Криму, приділяючи належну увагу радянському періоду.

26. Вважати за необхідне видати матеріали даної сесії окремим збірником.

* * *

Об'єднана сесія Відділення історії та філософії і Кримського філіала АН СРСР, що пройшла в обстановці більшовистської критики і самокритики, виявилася плідотною по своїм наслідкам і буде сприяти дальшій успішній роботі по вивченню історії Крима.

Сесія виявила ряд помилок і недоліків у науково-дослідній роботі в галузі історії Крима і намітила шляхи для їх усунення.

Сесія закликає істориків, зайнятих дослідженням питань історії Крима, до тісної співдружності в розв'язанні основних проблем історії, проводячи на основі праць товариша Сталіна тверду лінію боротьби як з рецидивами «марксизма», так і з проявами космополітизму і буржуазного об'єктивізму в історичній науці.

Учасники сесії одностайно висловлюють упевненість у тому, що радянські історики, озброєні марксистсько-ленінською теорією, виправдають довір'я нашого рідного уряду і створять справді наукові праці з історії Крима.